

z vsebino romana. Kakor je roman mojstrski, živ in neposreden komentar k Brueglovim slikam, kakršnega tudi najizčrpnjša analitična študija ne bi mogla nuditi, tako slike pojasnjujejo in dopolnjujejo roman in bi si jih želeli videti še več.

Oboje, pisateljevo besedilo in priloge pa pojasnjuje uvod, katerega je odlično napisal France Stelè. Ta uvod je dejansko majhna monografija o Pietru Brueglu, oris njegovega življenja, osebnosti in dela, a hkrati oris razvoja in sodobnega položaja nizozemske umetnosti in kulturno-političnih usod Nizozemske v tistih časih. Tako Stelétov uvod na izredno pregleden način pokaže bravcu svet tiste zgodovinske resničnosti, na osnovi katere se je porodila umetniška vizija Timmermansovega romana. France Vodnik

John Galsworthy, *Saga o Forsytih*. Poslovenil Oton Župančič. I. in II. knjiga. 1933, III. knjiga 1934. Založila Modra ptica v Ljubljani. Načrt za platnice izdelal Ivo Spinčič. Tiskala tiskarna Merkur v Ljubljani. I. knjiga strani 424, II. knjiga strani 324, III. knjiga strani 338.

Ta »dolga povest«, kakor imenuje pisatelj svojo mogočno Forsyte-Sago, je osrednje in najbolj znano Galsworthyjevo delo. Dokončano l. 1922., je prineslo pisatelju nekaj let kasneje Nobelovo nagrado in tako poljudilo v sodobnem tempu in obsegu njegovo ime, da ga poznamo že nekaj časa sem tudi Slovenci. (Prim. Župančičev prevod *Temnega cveta* in lepi Jarčev članek v *Domu in svetu* 1933 str. 118 sl.!) — »Saga o Forsytih« predstavlja umetniško povezan poem, epično pentalogijo v enajstih delih (roman *Bogataš*, 1906, *Pozno poletje — medigra*, roman *V zankah*, 1920, *Prebujenje — medigra*, roman *Odda se v najem*, 1921), dasi se snovno izčrpa šele v devetih delih trilogije v »Moderni komediji« (Bela opica 1924, *Srebrna žlica* 1926, *Labodji spev* 1928) in v dopolnilni draperiji rodovniških novel v »Forsytski borzi«, ki je lepa revija stranskih oseb v Sagi. Snovno so osrednje zgodbe v Sagi navidezno zelo skromne. Forsyti so rod z dežele. Praded jim je bil farmer. Njegov sin Jolyon se je preselil v London in tu osnoval kot podjeten stavbenik vso poznejšo gospodarsko moč forsytovske hiše. Ko umrje l. 1850, podeduje njegovih desetero otrok ne le njegovo bogastvo, marveč tudi značilno družinsko pridobitnost, čvrsto gospodarstvenost in izredno telesno žilavost. Izmed njegovih šestero sinov, ki so vsak zase svojevrsten forsytski trgovski tip (Swithin, zemljiški in posestniški agent, Roger, hišni posestnik, Nicholas, posestnik rudnikov, Timothy, založnik) sta za razvoj povesti najbolj značilna najstarejša: Stari Jolyon, trgovec s čajem pri firmi Forsyte in Treffry, James, pravniki zastopnik in ustanovitelj tvrdke Forsyte in Bustard. Stari Jolyon ima sina Mladega Jolyona, ki se prvi izneveri forsytski rodbinski tradiciji in se preživlja kot slikar. James pa ima sina Soamesa, v katerem se je vtelesil ves čvrsti forsytovski duh. Soames se je oženil z Ireno, pridobil si jo kot »bogataš« za svojo posest, ne da bi se mu posrečilo vzbuditi v njej potrebno mu zakonsko ljubezen. Tu »vdre« l. 1886, v forsytovsko rodbino tujec, »Kalabrež«, arhitekt Philip Bosinney kot zaročenec Forsytke June, ki je hči mladega Jolyona iz njegovega prvega zakona. Bosinney zida Soamesu hišo na Robin Hillu. Irena se naveže nanj z vso

strastjo. Ko Bosinney prekorači meje stavbene pogodbe s Soamesom, ga ta toži. Tako uveljavi tu svojo posestno pravico, prav tedaj, ko ga Irena zapusti in išče ljubljene arhitekta. Ta se smrtno ponesreči, Irena se vrne v »bogataševo« hišo, ki pa jo kmalu zapusti, ker ne more dlje živeti ob možu, ki ga ne ljubi, in se preseli v Chelseaj. Stari Jolyon, ki se je medtem pobotal in spravil s sinom, kupi Soamesovo hišo v Robin Hillu. L. 1892., ko so Jolyonovi v Španiji, se sestane s sámošno Ireno in neskončno naveže nanjo. V pričakovanju njenega zadnjega obiska, preden se vrnejo Jolyonovi z Juno, umre. Soames se medtem trudi, da bi Ireno zopet pridobil. Ni se ločil od nje, ima svoje zakonske pravice do nje, ki jih hoče uveljaviti. V zmedi takih »zank« najde zaščitnika v ovdovelem Jolyonu, ki ga sčasoma tudi vzljubi. V dogovoru z njim izzove Soamesa, da se pravno loči od nje. Soames vzame nato Francozinjo Anetto, ki mu rodi hčer Fleuro. Jolyon in Irena imata sina Jona. Jon dorašča v prečudno obožujoči ljubezni do matere, Fleur po svoje samoljubno. V letih okoli 1920 se mlada dva na prvi pogled zaljubita. »Prošlost« ju razdruži. Jon se odreče Fleuri zaradi matere. Očeta mu je medtem vzela srčna kap. Izseli se z materjo v Ameriko, hišo na Robin Hillu »dajo v najem«. Fleur se omoži z Mihaelom Montom. Ob tem jedru je naslikal Galsworthy parabolično na »neki način«, kakor pravi sam, »polni razvitek, zastoj in propad« viktorijanskega časa, ne kot znanstveno studijo o neki dobi, pač pa kot »precèj točno sliko zmešnjav, ki jih rodi v človeškem življenju lepota«. Ta »razburljiva« lepota je vtelešena v Ireni. Soames si jo skuša kot človek »posesti« zastonj osvojiti in mora na koncu spoznati, da najsi je še takó želel in želel, je le nikoli ne doseže — lepote in ljubezni na svetu. Tako je Soames osrednja oseba vse pesnitve, tragični protagonist in nositelj Galsworthyjevega idejnega substrata v Sagi; zadnji heroj posebljene lastninske pravice, boljši srednji stan »maziljen pod steklom za pohajkovače v širnem muzeju književnosti, ohranjen v lastnem soku: smislu za lastnino.« Ob taki, po vsem videzu skromni vsebinski snovi, kjer se Galsworthyju sploh spovrača njega centralni motiv o vdoru lepote v filistrsko praktični svet vsakdanje posesti, se snuje Galsworthyjeva široko domačnostna epika v plemenito usmerjenem angleškem realizmu z vso tradicionalnostjo starejše pripovedne tehnike v podajanju ekspozicije, zapletka in bolj objektivno orisno kot pa elementarno dramatično podajane osredja. Podajanje tega osredja je sploh bistveni Galsworthyjev žanrski slog, njegova pripovedna individualnost, ki priča o visoki kultiviranosti tega angleškega duhovnega buržujca in je izraz zrele gentlemanske življenske polnosti, duševni habitus pesnikovega okusa, obzorja in občutja. Osebe, ustvarjene in postavljene mnogokrat navidezno z nekakim klimatičnim kvietizmom v Sago, so polni in pristni, čvrsti življenski liki, vendar nikakor kakšne veristične fotografije, marveč portreti. Ti obrazi, zlasti ženski, sopejo v nekem izrazito angleškem domačnostnem, rekel bi disraelijskem nadihu. Živijo pač od duše pesnikove, so on sam v kretnji, strasti in besedi, ki je preračunjeno emocionalna prav v svoji zadržanosti in ki na zunaj vpliva kot izredno učinkovita, izrazito Galsworthyjeva poentiranost. Takó je zrasla »Saga o Forsytih« kolikor toliko iz tradicije angleškega družinskega

romana. Po drugi strani pa spominja glede nastanka, osnutka in kompozicije na pripovedno tehniko enciklopedične Balzacove Človeške komedije ali Zolajevega eksperimentalnega romana v »Rodbini Rougon-Macquartovih«. S tem je ustvaril Galsworthy s svojo močno umetniško in pisateljsko osebnostjo vzorčni tip moderne angleške meščanske epopeje, tip, ki je v njem stopnjeval do najvišje meje vse odlične značilnosti anglo-saške književne kulture, da stoji delo kot tako čvrsto samostojno med problematično elementarnostjo ruskega realizma (Tolsti, Ana Karenina, Vojna in mir) in fiziologijo konstruktivno artističnega francoskega naturalizma. Takó je »Saga o Forsytih« ne le individualna umetnikova izpoved, marveč tudi svojevrstna umetnina izrazito angleškega nacionalnega kova, obenem torej pravi in veliki »dokument človečanstva«, četudi noče biti to takó kričavo programno, kot Zolajeva »histoire naturelle et sociale d'une famille«.

Slovenski prevod te pesnitve pomeni pri naših le relativno lepih razmerah na knjižnem trgu prav gotovo svoje vrste — rekord. Čestitati gre založnici, da ji je uspelo izdati v kratki dobi dobrega pol leta ves ta veliki tekst v takó izbrani obliki in zares salonski opremi. Omogočil ji je ta uspeh seveda prevajalec Župančič, ki je s tem svojim delom dokazal zopet in še enkrat čudoviti elan svoje prevajalne prožnosti. Njegov prevod ni le povprečna solidnost, kakršne hočemo od boljših prevajalcev (nemški Leon Schalit!), marveč tudi pri modernih tekstih kot ta, kongenialno mojstrstvo: čvrsti slovenski »meščanski« slog. Dr. I. P.

Heinrich Mann: **Vélika stvar**. Poslovenil Mirko Javornik. Založba Modra ptica v Ljubljani 1933.

Heinrich, starejši in naprednejši brat bolj slavnega Thomasa Manna, je napisal to delo kot šestdesetletnik (nemška izdaja iz l. 1950). Predmet mu je doba po vojni, ko so se vsi moralni in materialni temelji življenja porušili in je ostal človek gol in samotni v svetu kot prvotni troglodit v divjini. Doba inflacije in razvrednotenja dela je vrgla meščanstvo v prvotni kaos brez vodstva, kjer je homo homini lupus. Prej je bil v mišljenju družbe ideal družine, ljubezni, posesti, naroda, države, ki je vodil človeka, zdaj vodi le pomanjkanje denarja in strah pred gladom, človek se spreminja sredi tega ozračja v pustolovca in zločinca. Tako dorašča mladina begotnega doživljanja in drzne lahkomiselnosti, ki se za staro ne zmeni in je vrgla vklepajoče zakone za plot (18). Njeno geslo je nova stvarnost, ki se tudi starim čudovito prilega, ker odpravlja moralne obveznosti. Kakor so v vojski iskali nadomestke za živila in obleko, tako so zdaj nadomestljivi ljudje, mož ali žena v zakonu, tovariš ali tovarišica v ljubezni, kakor pač priložnost nanese. Razloček med žensko in vlačugo izgine. O telesu govorijo stvarno kot o pečeni, besede kot: hrepenim po vas, smatra drugi za šlager, ki ga je že enkrat slišal (269). Stvarnost ne pozna sočutja in ljubeznivosti (267), ljudje govorijo v poslovnem jeziku o ljubezni, o umoru in o umetnosti, prav za prav več ne govorijo, le usta odpirajo za votle besede v praznem prostoru. Spreminjajo se v lutke, ki bi rade živele, a ne vedo, da so mrtve; drugače bi bila